

CZU: 316.624-053.5

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4557174>**AGRESIVITATEA ȘI STILURILE DE COMUNICARE LA PREADOLESCENȚI***Angela VERDEȘ**Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

Comunicarea este un atribut esențial al grupului uman, dar în special pentru preadolescenți, care în această perioadă de dezvoltare au drept activitate dominantă comunicarea cu semenii. Agresivitatea la preadolescenți constituie una dintre problemele esențiale abordate atât de profesori, cât și de părinți, de aceea această temă de interes major merită o abordare complexă și o analiză profundă. În prezentul studiu examinăm agresivitatea și stilurile de comunicare la preadolescenți. Eșantionul cercetării a fost format din 90 de elevi de vârsta preadolescentă, elevi ai claselor a V-a, a VI-a și a VII-a. Cele trei ipoteze de cercetare au fost verificate, iar rezultatele permit să afirmăm că: preadolescenții care se află pe diferite trepte de școlarizare se diferențiază între ei în ceea ce privește formele agresivității; elevii claselor a V-a, a VI-a și a VII-a se diferențiază între ei în ceea ce privește stilurile de comunicare; există o relație între agresivitate și stilurile de comunicare la preadolescenți, în special o asociere legată de stilul nonasertiv.

Cuvinte-cheie: *agresivitate, stiluri de comunicare, preadolescenți.*

AGGRESSIVENESS AND COMMUNICATION STYLES IN PREADOLESCENTS

Communication is an essential attribute of the human group, but especially for preadolescents whose dominant activity during this period of development is the communication with peers. Preadolescent aggression is a key issue addressed by both teachers and parents and therefore, this topic of interest deserves further development and analysis. The present study examined aggression and communication styles in preadolescents. The study sample consisted of 90 5th, 6th and 7th grade preadolescent students. The three research hypotheses were verified, and the results allow us to state that preadolescents who are at different stages of schooling differ from each other in terms of forms of aggression; the 5th, 6th and 7th grade students differ in their communication styles; on supporting the existence of a relationship between aggression and communication styles in preadolescents, especially related to the non-assertive style.

Keywords: *aggression, communication styles, preadolescents.*

Introducere

Comunicarea este un proces complex care a dus la dezvoltarea socială pe multiple planuri. Stilul de comunicare este definit ca ansamblul caracteristicilor verbale ale unei persoane în actul comunicării. Stil înseamnă modalități specifice de receptare a mesajului, modalități personale de interpretare a mesajelor; modalități specifice de exprimare a răspunsului, feedback. Stilul de comunicare este un indicator al modului în care o persoană structurează lumea relațiilor sociale. G.Pânișoară (2010) consideră că este importantă „combinația de stiluri adecvate în context, fără a se reduce la un singur stil”. Fiecare persoană are un stil unic de comunicare, învățat mai devreme sau mai târziu în viață [1].

Stilul nonasertiv se manifestă prin tendința de a se ascunde, de a fugi mai degrabă decât de a înfrunta oamenii.

Stilul agresiv de comunicare se manifestă prin tendința de a se impune cu orice preț, de a fi mereu în față, chiar cu prețul lezării și supărării altor persoane, de a avea ultimul cuvânt. Pentru a domina, orice mijloc pare a fi utilizabil – contrazicerea, umilirea, înfricoșarea, compromiterea celorlalți, răzbunarea, atitudinile și comportamentele șocante.

Stilul manipulator – preferința pentru un rol de culise, tendința de a aștepta clipa prielnică pentru a ieși la lumină și a se pune în valoare, tendința de a căuta intenții ascunse în spatele oricăror afirmații ale celorlalți.

Stilul asertiv de comunicare – capacitatea de autoafirmare, de exprimare onestă, directă și clară a opiniilor și a drepturilor proprii fără agresivitate și fără a-i leza pe ceilalți; capacitatea de a urmări propriile interese fără a încălca nevoile celorlalți.

Asertivitatea presupune „exprimarea cu ușurință a punctului de vedere și a intereselor, fără anxietate și fără a le nega pe ale altora” [2, p.125].

Asertivitatea nu este o modalitate de manipulare sau de inducere în eroare a celorlalți cu scopul de a obține ceea ce ne dorim, nu suprimă drepturile sau demnitatea altei persoane, ci presupune o anumită sensibilitate față de cei din jur din considerentul că și ei au aceleași drepturi. În opinia cercetătorilor O.Dandara și A.Spinei, asertivitatea înseamnă „abilitatea de comunicare directă, deschisă și onestă, care ne face să avem încredere în noi și să câștigăm respectul semenilor” [3, p.75].

O.Gavril consideră că „asertivitatea se sprijină pe dezvoltarea celorlalte două componente, comunicare și empatie, presupunând alegerea conștientă, un grad de flexibilitate și mobilitate, încredere în procesul comunicării” [4, p.16]. M.Ianioglo (2013) observă că asertivitatea presupune comunicarea deschisă ce include exprimarea emoțiilor și a gândurilor într-un mod în care sunt satisfacute și respectate nevoile și dorințele interlocutorului [5, p 254].

L.Lazarus (1973) a fost primul care a stabilit că asertivitatea comportă patru elemente: (1) refuzul cererilor; (2) cereri de favoruri și formularea de cereri; (3) exprimarea sentimentelor pozitive și negative; (4) inițiere, continuare și încheiere a unei conversații generale [Apud 6].

În concluzie putem spune că asertivitatea este competența de a ne exprima sentimentele și convingerile și de a solicita respectarea drepturilor în comunicarea cu interlocutorul. Se bazează pe un proces de comunicare ce combină formularea și comunicarea propriilor gânduri, opinii și dorințe într-un mod clar, direct și lipsit de agresivitate.

Agresivitatea este o problemă care a fost examinată pe larg în literatura de specialitate. Agresivitatea este o noțiune ce vine din latină – „*agressio*”, care înseamnă „a ataca”; deci, se referă la o stare a sistemului psihofiziologic prin care persoana răspunde printr-un ansamblu de conduite ostile, în plan conștient, inconștient și fantasmatic, cu scopul constrângerii, umilirii degradării, negării sau distrugerii unei persoane sau lucru investit cu semnificație, pe care agresorul le percepe ca pe o provocare. În dicționarul Walman [7, p.215] agresivitatea este definită în următoarele accepțiuni: tendința de a arăta ostilitate prin manifestarea de acte agresive; tendința de a depăși opozițiile întâlnite; tendința de autoafirmare prin promovarea propriilor interese; hiperenergie în atitudini și reacții; tendința permanentă de dominare în grupul social și comunitate.

C.Păunescu susține că „omul își poate orienta activitatea în mod direct asupra unui adversar lovindu-l, jignindu-l verbal sau ironizându-l. Agresivitatea umană poate acționa de asemenea indirect, atunci când adversarul este vorbit de rău sau i se întinde o cursă. Agresivitatea se poate manifesta și prin refuzul contactului social, ajutorului sau discuții [8, p.231].

David G.Myers face o distincție clară între comportamentul de tip cooperant – suportiv și cel agresiv [Apud 8, p.89]. Acesta din urmă poate fi considerat ca fiind comportamentul fizic sau verbal orientat, cu intenția de a răni pe cineva.

În orientarea psihanalitică, agresivitatea rezultă din conflictul dintre pulsiunea morții (thanatos) după S.Freud (1920) și cea a plăcerii (eros). În aceeași orientare psihanalitică, A.Adler consideră agresivitatea ca un factor general uman prin care se urmărește depășirea sentimentelor de inferioritate și se asigură satisfacerea dorinței de putere [Apud 8].

În cazul abordărilor psihologice se înscrie și ipoteza frustrare – agresivitate, lansată în 1939 de N.E. Miller, J.Dollard și L.W. Dood, verificată, revizuită și nuanțată ulterior în numeroase cercetări.

Cercetările lui Albert Bandura (1963) au demonstrat că agresivitatea se dobândește prin învățarea socială și că în realizarea comportamentelor agresive un rol important îl are imitarea comportamentului adulților și agresivitatea mascată sau nu din mijloacele mass-media.

După Noel Malloux, agresivitatea mai temperată este constructivă. În astfel de cazuri ea conferă „ardoare” conduitei și, fiind angajată în activități constructive, contribuie la dezvoltarea mai intensă și implicarea în procesul social. Dacă e să ne referim la agresivitatea indirectă, atunci, după freudiști, ea trece prin diferite stadii, expresivitatea ei fiind mai concentrată în stadiul pubertății, când se formează funcțiile multiple ale imaginii de sine și ale eu-lui [9, p.97].

La vârsta preadolescentă apar cerințe deosebite față de realitate, de prietenie – sinceritate și înțelegere reciprocă, sensibilitate, compătimire și priceperea de a păstra secretele. Comunicarea, în cadrul căreia fiecare îi dezvăluie celuilalt ceea ce e mai important și mai tainic, lumea sa interioară, îi îmbogățește pe ambii, permite o înțelegere mai bună a ceea ce se întâmplă în propriul suflet.

Metodologia

Scopul: Studiul agresivității și al stilurilor de comunicare la preadolescenți

Ipoteze:

1. Preadolescenții care se află pe diferite trepte de școlarizare se diferențiază între ei în ceea ce privește formele agresivității.
2. Elevii claselor a V-a, VI-a și a VII-a se diferențiază între ei în ceea ce privește stilurile de comunicare.
3. Presupunem că există o corelație între formele de agresivitate și stilurile de comunicare la preadolescenți.

Instrumente utilizate:

1. *Chestionrul de studiere a agresivității la preadolescenți (Bassa-Darky)*. Acest chestionar este unul dintre cele mai populare metode pentru investigarea agresivității ce conține 8 subscale, fiecare din acestea reprezentând un indicator al agresivității: Agresivitate fizică, Agresivitate indirectă, Iritare, Negativism, Supărare, Suspiciune, Agresivitate verbală, Vinovăție.
2. *Chestionarul stilurilor de comunicare (S.Marcus)*. Chestionarul dat cuprinde 60 de itemi. Proba este relevantă pentru determinarea celor 4 stiluri de comunicare: Stilul nonasertiv, Stilul agresiv, Stilul manipulativ, Stilul asertiv.

Participanți:

Eșantionul a inclus 90 de elevi de vârsta preadolescentă (30 de elevi în clasa a V-a; 30 – în clasa a VI-a și 30 de elevi în clasa a VII-a).

Rezultate și interpretare

În Tabelul 1 sunt prezentate datele comparative ale agresivității în funcție de treapta școlară a preadolescenților care au participat la studiu. Fiind vorba despre trei subeșantioane de elevi (și anume, elevi ai claselor a V-a, a VI-a, a VII-a), comparațiile au fost efectuate cu ajutorul procedurii statistice FANOVA (analiza de varianță cu o singură variabilă independentă – în prezentul studiu aceasta a fost treapta școlară). Comparațiile au fost efectuate în vederea testării primei ipoteze de lucru, potrivit căreia *preadolescenții care se află pe diferite trepte ale școlarității se diferențiază între ei în ceea ce privește formele agresivității*.

Tabelul 1**Date comparative ale agresivității în funcție de treapta școlară**

Variabile	Grupuri comparate pe clase	m	s	FANOVA	p
Agresivitate fizică	V	2,53	1,35	9,26	0,0001
	VI	3,76	1,14		
	VII	4,25	1,37		
Agresivitate indirectă	V	3,00	1,56	0,525	0,594
	VI	2,52	1,25		
	VII	2,9	1,83		
Iritabilitate	V	3,74	1,88	2,242	0,116
	VI	3,9	1,51		
	VII	4,8	1,7		
Negativism	V	2,0	1,11	0,01	0,99
	VI	2	1,1		
	VII	2	1,61		
Supărare	V	3,79	1,84	0,551	0,579
	VI	4,19	1,94		
	VII	4,40	1,73		
Agresivitate verbală	V	4,85	1,87	0,068	0,934
	VI	4,76	1,73		
	VII	4,95	2,01		
Suspiciune	V	4,74	1,48	3,714	0,03
	VI	6,05	1,32		
	VII	5,45	1,73		
Vinovăție	V	5,89	1,79	0,222	0,802
	VI	5,57	1,60		
	VII	5,65	1,35		

Datele prezentate în Tabelul 1 indică agresivitate fizică mai mare (4,25) la elevii din clasa a VII-a, agresivitate medie la cei din clasa a VI-a (3,76), valori mai joase la cei din clasa a V-a (2,53). Astfel, analizele globale au evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic între subeșantioanele de elevi delimitate în funcție de treapta școlară pentru *Agresivitatea fizică* (FANOVA = 9,260, iar $p = 0,0001$). Aprofundarea analizelor prin aplicarea testului post-hoc pentru comparații multiple a evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic între elevii din clasa a V-a și cei din clasa a VI-a ($p = 0,01$), între elevii din clasa a VI-a și cei din clasa a VII-a ($p = 0,01$) și între elevii din clasa a V-a și cei din clasa a VII-a ($p = 0,0001$). Preadolescenții din clasa a VII-a manifestă o agresivitate fizică mai mare, întrucât de găsesc într-o perioadă de dezvotare de tip criză (criza de la 13 ani). În plan exterior această criză se manifestă sub forma unor comportamente demonstrative, a brutalității, închistării, tendinței de a acționa contrar dorințelor și indicațiilor adulților, ignorarea observațiilor acestora. Acestea sunt comportamente manifestate cu scopul de a părea mai maturi și independenți.

Pentru *Agresivitatea indirectă* nu am identificat diferențe la comparație în funcție de treapta școlară, unde observăm că preadolescenții din clasa a V-a au o valoare ușor mai mare ($M = 3,00$) în comparative cu cei din clasele a VI-a ($M = 2,52$) și a VII-a ($M = 2,90$). Agresivitatea indirectă – agresivitate orientată pe căi ocolite spre altă persoană (ironii, bârfe, glume proaste), dar și agresivitate care nu este orientată spre cineva anume (crize de furie, care se manifestă prin vorbit tare și demonstrativ, țipete, bătut din picior, bătut cu pumnul în masă etc.).

La comparația *Iritabilității* din perspectiva treptei de vârstă am determinat valori mai mari la elevii din clasa a VII-a ($M = 4,80$), valori medii la elevii din clasa a VI-a ($M = 3,90$) și valori mai reduse ale iritabilității la elevii din clasa a V-a ($M = 3,75$), fără a înregistra diferențe statistic semnificative (FANOVA = 2,242; $p = 0,116$).

Pentru scala *Negativism*, preadolescenții incluși în studiu au obținut valori medii aproximativ egale: elevii din clasele a V-a și a VI-a ($M = 2$), elevii din clasa a VII-a ($M = 2,05$), iar diferența dintre medii nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic (FANOVA = 0,01; $p = 0,990$). Rezultatele pe care le-am obținut pot fi explicate prin faptul că reacțiile de opoziție, orientare împotriva conducerii (de la împotrivirea pasivă până la lupta activă) sunt specifice pentru toți preadolescenții incluși în studiu, indiferent de treapta școlară.

Pentru dimensiunea *Supărare*, subeșantionul elevilor din clasa a VII-a a înregistrat un scor mediu cu 0,21 puncte mai ridicat decât scorul mediu obținut în subeșantionul elevilor din clasa a VI-a și cu 0,51 puncte decât în cel al elevilor din clasa a V-a, însă diferența dintre medii nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic (FANOVA = 0,551; $p = 0,579$). Supărarea, invidia și ura față de alte persoane, sentimentul de tristețe, furie față de întreaga lume pentru suferințe reale sau lipsite de importanță este mai accentuată la preadolescenții din clasa a VII-a, însă nu e o diferență semnificativă.

Analizele globale au evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic între subeșantioanele de elevi delimitate în funcție de treapta școlară pentru subscala *Suspiciune* (FANOVA = 3,714; $p = 0,030$). Aprofundarea analizelor prin aplicarea testului post-hoc pentru comparații multiple a evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic doar între elevii din clasa a V-a ($M = 4,74$) și cei din clasa a VI-a ($M = 5,45$) la un prag de semnificație $p = 0,023$ și între elevii din clasa a VII-a ($M = 6,05$) la un prag de semnificație $p = 0,01$. Rezultatele pe care le-am obținut pot fi explicate prin impactul crizei la 13 ani, care accentuează suspiciunea, neîncrederea în relația cu alte persoane, bazate pe convingerea ca persoanele din jur doresc să le povoace suferință.

În ceea ce privește *Agresivitatea verbală*, care se exprimă prin sentimente negative (certuri, țipete) sau prin conținutul răspunsurilor verbale (reproșuri, amenințări, luări în derâdere), putem afirma că subeșantionul elevilor din clasa a VII-a a înregistrat un scor mediu cu 0,10 puncte mai ridicat decât scorul mediu obținut în subeșantionul elevilor din clasa a V-a și cu 0,19 puncte decât scorul celor din clasa a VI-a, însă diferența dintre medii nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic (FANOVA = 0,068; $p = 0,934$).

Analiza datelor obținute de elevii din diferite trepte de școlarizare la scala *Culpabilitate* indică absența diferențelor statistic semnificative între aceste subeșantioane (FANOVA = 0,068; $p = 0,934$), care au înregistrat scoruri medii aproximativ egale (clasa a V-a $M = 5,89$; clasa a VI-a $M = 5,57$; clasa a VII-a $M = 5,65$). De cele mai dese ori preadolescenții resimt sentimentul de vinovăție în manifestarea comportamentelor care sunt de obicei interzise (încălcarea normelor sociale), gradul de convingere a persoanei respective că este un om rău fiindcă săvârșește fapte dezonorante sau interzise.

În Tabelul 2 sunt indicate datele comparative ale stilurilor de comunicare în funcție de treapta școlară a elevilor care au participat la studiu. Fiind vorba despre trei subeșantioane de elevi (și anume – elevii din clasa

a V-a, elevi din clasa a VI-a, elevi din clasa a VII-a), comparațiile au fost efectuate cu ajutorul procedurii statistice FANOVA pe o singură cale (analiza de varianță cu o singură variabilă independentă – în prezentul studiu aceasta a fost treapta școlară). Comparațiile au fost efectuate în vederea testării celei de-a doua ipoteze de lucru, potrivit căreia *elevii claselor a V-a, a VI-a și a VII-a se diferențiază între ei în ceea ce privește stilurile de comunicare.*

Tabelul 2

Date comparative ale stilurilor de comunicare în funcție de treapta școlară

Variabile	Grupuri comparate pe clase	m	s	FANOVA	p
Stilul nonasertiv	V	6,32	2,79	4,036	0,023
	VI	8,29	2,39		
	VII	8,40	2,54		
Stilul agresiv	V	6,32	2,19	1,79	0,176
	VI	7,81	2,62		
	VII	7,20	2,65		
Stilul manipulator	V	6,05	3,1	2,071	0,135
	VI	7,33	1,91		
	VII	7,65	2,68		
Stilul asertiv	V	8,74	2,02	1,932	0,154
	VI	9,76	1,97		
	VII	8,45	2,68		

Datele au confirmat parțial ipoteza de lucru. Analizele globale au evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic la *Stilul nonasertiv* între subeșantioanele de elevi delimitate în funcție de treapta școlară pentru stilul nonasertiv (FANOVA = 4,036, p = 0,023). Aprofundarea analizelor prin aplicarea testului post-hoc pentru comparații multiple a evidențiat diferențe semnificative din punct de vedere statistic între preadolescenții din clasa a V-a și cei din clasa a VI-a și între cei din clasele a V-a și a VII-a. Astfel, în comparație cu elevii din clasa a V-a, cei din clasa a VI-a au obținut medii semnificativ mai ridicate pentru Stilul nonasertiv (clasa a V-a M = 6,32; clasa a VI-a M = 8,29; p = 0,049). La preadolescenții din clasa a VII-a se înregistrează medii semnificative mai mari la acest stil de comunicare (clasa a V-a M = 6,32; clasa a VII-a M = 8,40; p = 0,037). Preadolescenți care au acumulat un punctaj mare la stilul nonasertiv pot manifesta un exces de amabilitate și conciliere, cu tendința de a amâna luarea unor decizii. La baza acestor manifestări stă o teamă maladadaptivă de a nu fi judecați de ceilalți, precum și supărarea intens resimțită în cazul unui eventual eșec. Încercarea de a evita acestea orientează preadolescentul spre a se supune hotărârii celorlalți, neasumându-și responsabilitatea eșecului.

Pentru *Stilul agresiv*, subeșantionul elevilor din clasa a VI-a a înregistrat un scor mediu cu 0,61 puncte mai ridicat decât scorul mediu obținut în subeșantionul elevilor din clasa a VII-a și cu 1,49 puncte mai mare decât cei din clasa a V-a, însă diferența dintre mediile lor nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic (FANOVA = 1,179; p = 0,176). Preadolescenții care au obținut rezultate mari la stilul agresiv de comunicare ar putea aplica diverse mijloace pentru a umili, înfricoșa, contrazice, compromite pe ceilalți, domina, răzbuna, pentru a-și asuma unele riscuri excesive. Această atitudine stimulează agresivitatea și antipatia celor din jur și are ca efect sentimentul de a nu fi iubit, respectat și apreciat, fapt ce îi face și mai agresivi, ceea ce creează un adevărat cerc vicios al agresivității.

Pentru *Stilul manipulator*, subeșantionul elevilor din clasa a VII-a a înregistrat un scor mediu cu 0,32 puncte mai ridicat decât scorul mediu obținut în subeșantionul elevilor din clasa a VI-a și cu 1,55 puncte decât cei din clasa a V-a, însă diferența dintre medii nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic (FANOVA = 2,071; p = 0,135). Această caracteristică se observă la preadolescenții care au obținut rezultate mari la stilul manipulator – preferința pentru un rol de culise, tendința de a aștepta clipa prielnică pentru a se pune în valoare, tendința de a căuta intenții ascunse în spatele oricăror afirmații ale celorlalți. Persoana evită să spună deschis ceea ce gândește, își schimbă opiniile după cele ale interlocutorului, îi place să fie în preajma

celor mari și puternici (ca o compensare a propriilor slăbiciuni) sperând să obțină beneficii din vecinătatea cu aceștia. Persoanele din această categorie urmăresc ca ceilalți să facă ceea ce ar dori ele, dar acest lucru să nu presupună confruntări deschise: fie ele raționale, constructive – de tip asertiv, fie conflictuale – de tip agresiv; este vorba mai de grabă de a aștepta ca situația să se întoarcă în favoarea lor.

În ceea ce privește *Stilul asertiv*, subeșanționul elevilor din clasa a VII-a a înregistrat un scor mediu cu 1,02 puncte mai ridicat decât scorul mediu obținut în subeșanționul elevilor din clasa a VI-a și cu 1,31 puncte decât al celor din clasa a V-a, însă diferența dintre medii nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic (FANOVA = 1,932; $p = 0,154$). Această caracteristică se observă la preadolescenții care au obținut rezultate mari la stilul asertiv de comunicare – capacitatea de autoafirmare, de exprimare onestă, directă și clară a opiniilor și a drepturilor proprii fără agresivitate și fără a-i leza pe ceilalți; capacitatea de a urmări propriile interese fără a încălca nevoile celorlalți.

Ipoteza 3: **Presupunem că există o corelație între formele de agresivitate și stilurile de comunicare la preadolescenți.** Agresivitatea în general este un predictor negativ pentru calitatea relațiilor de comunicare ale preadolescentului. Am obținut un $r = 0,422$; $p = 0,001$, semnificativ statistic, ceea ce arată că pe măsură ce agresivitatea fizică în general se accentuează, va crește stilul agresiv de comunicare al preadolescentului cu semenii, părinții, profesorii; și invers, cu cât se va diminua agresivitatea fizică, cu atât va descrește și stilul agresiv de comunicare.

Iritarea, fiind o componentă a comportamentului agresiv, se asociază direct proporțional cu *stilul agresiv de comunicare* ($r = 0,346$; $p = 0,007$). Astfel, pe măsură ce va crește iritarea cu atât nivelul stilului agresiv de comunicare va crește;

Negativismul, fiind o reacție de opoziție, orientare împotriva conducerii, se asociază pozitiv cu *stilul agresiv de comunicare* ($r = 0,337$; $p = 0,009$), ceea ce arată că pe măsură ce se va accentua negativismul va crește și stilul agresiv de comunicare; și invers, cu cât se va diminua negativismul, cu atât va descrește și stilul agresiv de comunicare.

Negativismul corelează invers proporțional și cu *Stilul asertiv de comunicare* ($r = -0,374$; $p = 0,003$). În așa mod, cu cât negativismul are valori mai scăzute, cu atât stilul asertiv de comunicare va avea valori mai mari. Valoarea coeficientului de corelație ($r = -0,374$; $p = 0,0003$) atestă că un nivel mai ridicat al negativismului în context se asociază cu un nivel mai scăzut al stilului asertiv de comunicare al preadolescenților; și invers, cu cât este mai diminuat negativismul în context, cu atât crește stilul asertiv de comunicare al preadolescenților cu colegii, părinții și profesorii.

Am identificat o asociere între *Suspiciune* și *Stilul nonasertiv de comunicare*. Valoarea coeficientului de corelație ($r = 0,303$; $p = 0,018$) denotă că un nivel mai ridicat al suspiciunii în context se asociază cu un nivel înalt al stilului nonasertiv de comunicare al preadolescenților; și invers, cu cât este mai diminuată suspiciunea în context, cu atât va descrește și apelarea la stilul nonasertiv de comunicare.

Concluzii

Cele trei ipoteze de cercetare au fost verificate, iar rezultatele permit să afirmăm că preadolescenții care se află pe diferite trepte de școlarizare se diferențiază între ei în ceea ce privește formele agresivității; elevii claselor a V-a, a VI-a și a VII-a se diferențiază între ei în ceea ce privește stilurile de comunicare; există o relație între agresivitate și stilurile de comunicare la preadolescenți, în special o asociere legată de stilul nonasertiv.

Sunt necesare cercetări suplimentare pentru a putea oferi răspunsuri la unele întrebări ce pot fi ridicate cu privire la rezultatele prezentului studiu: cum se formează și se modifică stilurile de comunicare în cadrul diferitor medii familiale și sociale, tipurilor de învățământ, mediilor rural și urban? Așadar, tema este departe de a fi epuizată, iar problema este una dinamică în contextul în care locul și rolul familiei este în mod continuu în schimbare ca urmare a modificărilor majore din societate.

Referințe:

1. PÂNIȘOARA, G., PÂNIȘOARA, I.O., SANDU, Cr., DUȚĂ, N. *Comparative Study Regarding Communication Styles of The Students*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 186, May 2015, p.202-208 DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.04.066.
2. *Marele dicționar de psihologie*. București: Trei, 2006. 1358 p.
3. DANDARA, O., SPINEI, A. *Elaborarea Cadrului Național al Calificărilor*: Buletin metodic. Chișinău: CEP USM, 2006. 148 p.
4. GAVRIL, O. *Asertivitate de la abilitate la competență*. Iași: Performantica, 2002. 216 p.

5. IANIOGLO, M. Impactul creativității asupra comunicării asertive. În: *Kreatikon: Creativitate – Formare – Performanță*. Ediția a VII-a. Iași: Editura PIM, 2010, p.254-257.
6. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Editura Universitară, 2006.
7. COSMOVICI, A. *Psihologia generală*. Iași: Polirom, 2005.
8. PĂUNESCU, C. *Agresivitatea umană*. București: Trei, 1995.
9. VERDEȘ, A. *Dezvoltarea afectivității la preadolescenții educați în situații sociale de dezvoltare diferite*: Teza de doctor, 2009.

Date despre autor:

Angela VERDEȘ, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

E-mail: angelaverdes@yahoo.com

Prezentat la 15.12.2020